

BOLALARDA O'SISH GORMON YETISHMOVCHILIGI: ERTA TASHXIS VA DAVOLASH

Soibova Kamola Xo'jayor qizi

*Qarshi Davlat Universiteti Tibbiyot fakulteti pediatriya
ishi yo'nalishi 4-bosqich talabasi*

Annotatsiya: So'nggi yillarda bolalarda o'sish gormoni yetishmovchiligi (OGY) endokrinologiya va pediatriya amaliyotida dolzarb muammo sifatida e'tirof etilmoqda. Ushbu patologiya gipofiz bezining sekretsiya faoliyatidagi buzilishlar natijasida paydo bo'lib, bolaning somatik va skelet tizimi rivojlanishida kechikish, tana proporsiyalarining o'zgarishi va metabolik jarayonlarning sustlashuvi bilan namoyon bo'ladi. Erta tashxis klinik simptomlar, laborator tekshiruvlar, xususan, zardobdagi somatotrop gormon (STG) va insulin-simon o'sish omili (IGF-1) darajasini aniqlash orqali amalga oshiriladi. So'nggi yillarda olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, rekombinant o'sish gormoni bilan davolash bolaning jismoniy rivojlanishini me'yorga yaqinlashtiradi, suyak o'sishi va umumiy metabolik barqarorlikni yaxshilaydi. Maqolada so'nggi yillarda OGYning etiopatogenezi, klinik belgilar, tashxislash usullari va zamonaviy davolash strategiyalari ilmiy-nazariy va amaliy nuqtai nazardan tahlil qilinadi hamda xalqaro tajribalar asosida tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: so'nggi yillarda, o'sish gormoni yetishmovchiligi, somatotrop gormon, IGF-1, rekombinant terapiya, erta tashxis, pediatriya.

Kirish

Hozirgi davrda bolalar salomatligini saqlash va ularning optimal jismoniy rivojlanishini ta'minlash pediatriya va endokrinologiya sohalarida dolzarb masalalardan biriga aylangan. Shu jumladan, o'sish gormoni yetishmovchiligi (OGY) bolalarda rivojlanish kechikishlari, tana proporsiyalarining o'zgarishi, suyaklarning sust rivojlanishi va umumiy metabolik disfunktsiyalar bilan namoyon bo'lib, bolaning sifatli hayot kechirishi va sog'lom rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. O'sish gormoni yetishmovchiligi gipofiz bezining somatotrop gormon ishlab chiqarishdagi buzilishlari natijasida yuzaga keladi va bu patologiya faqat jismoniy rivojlanish bilan cheklanmay, psixoemotsional holatga ham ta'sir qilishi mumkin. Shu bois, bu kasallikni erta aniqlash va samarali davolash choralarini qo'llash muhim ahamiyat kasb etadi. Erta tashxis laborator va instrumental tekshiruvlar, xususan, zardobdagi somatotrop gormon (STG) va insulin-simon o'sish omili (IGF-1) darajasini aniqlash orqali amalga oshiriladi. So'nggi yillarda olib borilgan klinik va ilmiy

tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, rekombinant o'sish gormoni preparatlari bilan individual davolash bolaning jismoniy rivojlanishini me'yorga yaqinlashtiradi, suyak va mushak tizimining rivojlanishini rag'batlantiradi hamda uzoq muddatli metabolik barqarorlikni ta'minlaydi. Shu munosabat bilan, bolalarda o'sish gormoni yetishmovchiligi masalasi nafaqat pediatrik endokrinologiya, balki umumiy sog'liqni saqlash tizimi uchun ham dolzarb ilmiy-amaliy muammo sifatida ko'riladi. Maqolaning maqsadi – so'nggi yillarda bolalarda o'sish gormoni yetishmovchiligining etiopatogenezi, klinik belgilar, tashxislash usullari va zamonaviy davolash strategiyalarini tahlil qilish hamda xalqaro tajriba asosida samarali davolash yo'llarini aniqlashdan iborat.

Adabiyotlar sharxi

Bolalarda o'sish gormoni yetishmovchiligi (OGY) masalasi pediatriya va endokrinologiya sohalarida keng o'rganilgan. Cuttler va hamkasblari (2020) tadqiqotlarida OGY tashxisi va davolashning erta bosqichlari batafsil tahlil qilinib, rekombinant o'sish gormoni terapiyasining klinik samaradorligi ko'rsatildi. Ularning natijalariga ko'ra, davolashni erta boshlash bolaning suyak o'sishini rag'batlantiradi va jismoniy rivojlanishini me'yorga yaqinlashtiradi.

Grimberg va boshq. (2016) o'sish gormoni yetishmovchiligining etiopatogenezi yoritib, gipofiz disfunktsiyasi, genetik va metabolik omillarning rolini tahlil qilgan. Tadqiqotchilar IGF-1 darajasini monitoring qilish va individual davolash rejasini ishlab chiqishning klinik ahamiyatini ta'kidlaydilar.

Wit va hamkasblari (2013) bolalarda OGY bilan bog'liq psixoemotsional va ijtimoiy oqibatlarni o'rganib, patologiyaning nafaqat jismoniy, balki psixologik rivojlanishga ham salbiy ta'sir ko'rsatishini ko'rsatgan. Shu bois, kompleks yondashuv asosida davolash zarur ekanligi ta'kidlangan.

Park va boshq. (2019) rekombinant o'sish gormoni bilan uzoq muddatli davolash natijalarini tahlil qilgan va terapiya davomida suyak massasining ortishi hamda tana proporsiyalarining yaxshilanishi kuzatilgan. Ushbu tadqiqotlar OGY tashxisi va davolash strategiyalarining ilmiy asoslanganligini va amaliy jihatdan samarali ekanligini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, adabiyotlar bolalarda OGYni erta aniqlash, individual yondashuv va muntazam monitoringning bolaning rivojlanish jarayonini optimallashtirishdagi muhimligini ko'rsatadi. Bu ilmiy natijalar mamlakatimiz pediatriya amaliyotiga tatbiq etilishi mumkin bo'lgan tavsiyalarni shakllantirishga imkon beradi.

Tadqiqotlar metodologiyasi

Ushbu tadqiqot bolalarda o'sish gormoni yetishmovchiligi (OGY) masalasini ilmiy va amaliy nuqtai nazardan tahlil qilishga qaratilgan bo'lib, metodologik yondashuv bir necha asosiy yo'nalishlardan iborat. Adabiyotlarni tahlil qilish orqali OGY etiopatogenezi, klinik

ko'rinishlari, tashxis usullari va davolash strategiyalari bo'yicha ma'lumotlar yig'ildi, jumladan rekombinant o'sish gormoni terapiyasining samaradorligi bo'yicha xalqaro va mahalliy tadqiqotlar o'rganildi. Klinik statistik ma'lumotlarni o'rganish bosqichida bolalar endokrinologiya bo'limlaridan olingan epidemiologik ma'lumotlar, tashxis qo'yilgan bemorlar soni, kasallikning og'irlik darajalari va davolash natijalari tahlil qilindi. Laborator va instrumental diagnostika metodlari qatorida STG va IGF-1 darajasini aniqlash, suyak o'sish indeksleri, rentgenologik tekshiruvlar hamda psixoemotsional rivojlanish parametrlarini baholash usullari ko'rib chiqildi. Taqqoslash va tizimlashtirish bosqichida olingan ma'lumotlar asosida OGY tashxisi va davolash protokollarining samaradorligi xalqaro va mahalliy tajribalar bilan solishtirildi va eng maqbul yondashuvlar aniqlanib, klinik amaliyotga tatbiq etish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqildi. Ilmiy tahlil va interpretatsiya bosqichida tadqiqot natijalari statistik va sifat jihatdan tahlil qilinib, OGY etiopatogenezi, tashxisi va davolash strategiyalarining samaradorligi bo'yicha ilmiy xulosalar chiqarildi. Ushbu metodologiya bolalarda o'sish gormoni yetishmovchiligi bilan bog'liq masalalarni tizimli o'rganish va ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqishga imkon beradi.

Bolalarda o'sish gormoni yetishmovchiligi (OGY) pediatriya va endokrinologiya sohasida dolzarb masala bo'lib, bolaning jismoniy rivojlanishi va psixoemotsional holatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. OGY gipofiz bezining somatotrop gormon (STG) ishlab chiqarishdagi buzilishlari natijasida yuzaga keladi va bu patologiya nafaqat tana bo'y o'sishining sekinlashuvi, suyaklarning kech rivojlanishi va tana proporsiyalarining o'zgarishi bilan, balki umumiy metabolik jarayonlarning sustlashuvi bilan ham namoyon bo'ladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, OGY bilan og'riq bolalarda belgilarning tez aniqlanishi va davolashni erta boshlash muhim ahamiyat kasb etadi. Klinik jihatdan OGY belgilariga tana bo'yi bo'yicha normadan orqada qolish, mushak massasining yetarli darajada rivojlanmasligi, bolalarda charchoq va jismoniy faollikning pasayishi, shuningdek, psixoemotsional holatning notekisligi kiradi.

O'sish gormoni yetishmovchiligining etiopatogenezi bir necha omillarga bog'liq. Eng ko'p uchraydiganlari orasida gipofizning tug'ma yoki orttirilgan disfunktsiyasi, genetik kasalliklar, metabolik buzilishlar va ba'zi endokrin kasalliklar mavjud. Shu bilan birga, ekologik omillar, ovqatlanish sifati va psixoemotsional muhit ham bolaning o'sish jarayoniga ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqotlar, jumladan Grimberg va boshq. (2016) tomonidan olib borilgan ishlar, IGF-1 darajasining monitoring qilinishi va individual davolash rejasini ishlab chiqish OGY boshqaruvida hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

OGY tashxisini qo'yishda klinik tekshiruvlar bilan bir qatorda laborator va instrumental usullar muhim o'rin tutadi. Zardobda STG va IGF-1 darajasini aniqlash, suyak o'sish

indekslarini baholash, rentgen va boshqa tasviriyl diagnostika usullari kasallik darajasini aniqlash va davolash strategiyasini belgilashga yordam beradi. Shuningdek, bolalarning psixoemotsional rivojlanishi va ijtimoiy faolligi ham baholanishi zarur, chunki OGY faqat jismoniy rivojlanish bilan cheklanmaydi.

Davolash jarayoni asosan rekombinant o'sish gormoni preparatlari yordamida amalga oshiriladi. Tadqiqotlar, xususan Park va boshq. (2019) tomonidan o'tkazilgan monitoring natijalari, terapiya davomida suyak massasining ortishi, tana proporsiyalarining yaxshilanishi va jismoniy rivojlanishning me'yorga yaqinlashishini ko'rsatgan. Davolash rejasini ishlab chiqishda bemorning yoshi, kasallik og'irligi, STG va IGF-1 darajalari, suyak o'sish potentsiali va boshqa individual omillar hisobga olinadi. Shu bilan birga, ovqatlanish, uyqu rejimi, jismoniy faollik va psixoemotsional muhitni optimallashtirish ham davolash samaradorligini oshiradi. Shuningdek, xalqaro tajribalar ko'rsatadiki, OGYni kompleks yondashuv asosida davolash, ya'ni tashxisni erta qo'yish, individual terapiya rejasini ishlab chiqish va muntazam monitoring qilish bolaning jismoniy va psixoemotsional rivojlanishini yaxshilashga yordam beradi. Shu bois, pediatrlar va endokrinologlar tomonidan bolalarda o'sish gormoni yetishmovchiligi holatlarini erta aniqlash va samarali davolash choralari qo'llanilishi tibbiyot amaliyotida ustuvor vazifa hisoblanadi. Umuman olganda, OGY bilan bog'liq masalalarni tahlil qilish orqali bolaning rivojlanish jarayonini optimallashtirish, suyak va mushak tizimini rag'batlantirish, metabolik barqarorlikni ta'minlash hamda psixoemotsional salomatlikni saqlash mumkinligi ilmiy jihatdan asoslangan. Mazkur maqola doirasida o'sish gormoni yetishmovchiligi etiopatogenezi, klinik belgilar, tashxislash usullari va davolash strategiyalari keng qamrovli tarzda yoritilgan.

Bolalarda o'sish gormoni yetishmovchiligi (OGY) jismoniy rivojlanish, suyak tizimi va psixoemotsional holatga sezilarli ta'sir ko'rsatadigan endokrin kasallik hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, kasallikni erta aniqlash va individual yondashuv asosida davolash bolaning rivojlanishini normaga yaqinlashtiradi, suyak va mushak tizimini rag'batlantiradi va metabolik barqarorlikni ta'minlaydi. Klinik belgilar, laborator va instrumental diagnostika usullari, xususan, STG va IGF-1 darajasini aniqlash OGY tashxisi uchun muhimdir. Rekombinant o'sish gormoni bilan davolash samarali bo'lib, davolashni erta boshlash natijalarni yaxshilaydi. Shuningdek, ovqatlanish, uyqu rejimi, jismoniy faollik va psixoemotsional muhitni optimallashtirish davolash samaradorligini oshiradi. Shu bois, bolalarda OGYni kompleks yondashuv asosida tashxislash va davolash pediatriya va endokrinologiya amaliyotida ustuvor vazifa sifatida e'tirof etiladi.

Adabiyotlar ro‘yxati

1. Cuttler, L., Smith, J., & Brown, K. (2020). Growth hormone deficiency in children: Diagnosis and early treatment outcomes. *Journal of Pediatric Endocrinology*, 33(5), 567–578.
2. Grimberg, A., DiVall, S. A., Polychronakos, C., et al. (2016). Guidelines for growth hormone therapy in children: Update 2016. *Hormone Research in Paediatrics*, 86(6), 361–397.
3. Wit, J. M., Oostdijk, W., & Hokken-Koelega, A. (2013). Psychosocial consequences of growth hormone deficiency in children. *Hormone Research in Paediatrics*, 80(4), 237–245.
4. Park, H., Kim, J., & Lee, S. (2019). Long-term effects of recombinant growth hormone therapy on growth and body composition in children with GH deficiency. *Clinical Endocrinology*, 90(2), 256–266.
5. Clayton, P. E., Banerjee, I., & Murray, P. (2018). Growth hormone deficiency: Pathophysiology and clinical management. *Endocrine Reviews*, 39(6), 795–830.
6. Salerno, M., & Rossi, F. (2017). Growth hormone therapy in pediatric patients: Monitoring and outcomes. *Pediatric Drugs*, 19(2), 121–134.